

Ilona Przybyłowska

Rola ćwiczeń w nauczaniu metod i technik badań społecznych na kierunku socjologii w Uniwersytecie Łódzkim

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 30, 347-348

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Parę słów należy poświęcić egzaminowi. Uwzględnia się w nim ocenę ćwiczeń, o których będzie mowa szerzej za chwilę, łącznie z oceną udziału w badaniach prowadzonych w ramach ćwiczeń. Na egzamin studenci przygotowują, poza recenzją z monografii, opartej na badaniach, koncepcję własnych, projektowanych badań. Egzamin nie sprowadza się więc tylko do tradycyjnego sprawdzenia opanowanych wiadomości.

Obecna koncepcja zajęć utrzymana będzie przy realizacji nowego planu studiów, w którym ilość godzin z przedmiotu metody i techniki została zmniejszona do 150. W latach następnych planujemy podjęcie specjalizacji z metodologii, uwzględnioną w nowym planie studiów. Koncepcja zajęć z metodologii na tej specjalizacji będzie, oczywiście zupełnie inna.

Jan Lutyński

ROLA ĆWICZEŃ W NAUCZANIU METOD I TECHNIK BADAŃ SPOŁECZNYCH NA KIERUNKU SOCJOLOGII W UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM

Cele ćwiczeń z przedmiotu metod i technik badań społecznych sprowadzają się do praktycznego opanowania i poszerzenia wiadomości uzyskanych na wykładzie. W pierwszej fazie zajęcia koncentrują się na zagadnieniach związanych z przygotowaniem koncepcji badań oraz ogólnej charakterystyce metod i technik badań społecznych, a potem przechodzi się do szczegółowej prezentacji następujących technik zbierania danych: obserwacja niestandardyzowana, wywiad swobodny, wywiad kwestionariuszowy, ankieta, dokumenty istniejące.

W zamierzeniu zapoznanie studentów z każdą techniką powinno składać się z 5 etapów:

1. teoretyczne omówienie i przedyskutowanie problemów związanych z daną techniką na podstawie literatury i wiadomości z wykładu;

2. konceptualizacja badań przy użyciu danej techniki w zastosowaniu do konkretnych problemów merytorycznych postawionych przez 3—4-osobowe zespoły studenckie; w odniesieniu do niektórych technik (obserwacja, czasem wywiad swobodny) jeden problem jest realizowany przez całą grupę ćwiczeniową;

4. zbieranie materiałów empirycznych przy użyciu przygotowanego narzędzia;

5. opracowanie zgromadzonych materiałów i różne formy prezentacji ich wniosków.

Jest to idealny schemat zapoznania studentów z technikami badawczymi. W praktyce zdarzają się odstępstwa, zwłaszcza w odniesieniu do ostatniego punktu (głównie ze względu na brak czasu).

W tym trybie ćwiczeń występują szczególne problemy ich organizacji, tak w odniesieniu do samych zajęć, jak i przygotowania się do nich studentów. Jeśli pominąć niewielkie ilości ćwiczeń opartych na literaturze, to przygotowanie się studentów do tych zajęć polega na samodzielnym przemyśleniu konkretnego problemu merytorycznego z punktu widzenia rozważanych spraw metodologicznych i opracowaniu tego w odpowiedniej formie pisanej, składanej wcześniej prowadzącym ćwiczenia. Na zajęciach w trakcie dyskusji ze studentami przeprowadza się krytyczną analizę wybranych propozycji metodologicznych i przyjmuje określone rozwiązania. Prowadzący zobowiązuje studentów do przygotowania na następne zajęcia kolejnych projektów rozwiązań metodologicznych, wynikających z logicznego toku postępowania przy danej technice. Studenci, których propozycje

nie są omawiane na ćwiczeniach, zobowiązani są do konsultowania się na bieżąco z prowadzącymi zajęcia w celu przekazania im uwag i ukierunkowania dalszej pracy. Taki konieczny w tym przypadku sposób prowadzenia zajęć wymaga bezwzględnej systematyczności i znacznej samodzielności pracy studentów. Założenie to spełnia całkowicie tylko niewielka część studiujących. Zwłaszcza w początkowej fazie zajęć mamy do czynienia często z niesystematycznością pracy bądź brakiem umiejętności samodzielnego, twórczego myślenia.

Osiąganie dostatecznych wyników dydaktycznych wymaga zaangażowania większej ilości pracowników do bezpośredniej opieki nad każdą grupą studencką. W praktyce zazwyczaj ćwiczenia i konsultacje prowadzone są przez dwie osoby, choć z formalnego punktu widzenia możliwość taka nie jest przewidziana. Powodzenie ćwiczeń przy całej ich specyfice przedmiotowej i organizacyjnej (liczne grupy złożone z kilku zespołów, stosunkowo mała ilość czasu) uzależnione jest w poważnym stopniu od pracy poza zajęciami, zwłaszcza od pomocy konsultacyjnej. Nawiasem mówiąc, czasowo znacznie przekracza ona obowiązujące pracowników normy konsultacji. Istotnym utrudnieniem w realizacji programu są także ograniczone możliwości zabezpieczenia aparatury technicznej (magnetofony, taśmy, maszyny do pisania).

Podstawą zaliczenia ćwiczeń jest przyjęcie przewidzianych w danym semestrze metodologicznych opracowań projektów badawczych, przygotowanych przez zespoły studenckie. Trudno jest określić wkład poszczególnych osób w rezultat zespołowych poczynań. Wiadomo nawet, iż niektórzy studenci w ogóle nie włączają się do pracy, choć niemożliwe jest formalne podważenie ich współautorstwa. Tymczasem zespołowość pracy jest jedyną, możliwą i pożądaną formą prowadzenia tych zajęć, zarówno ze względu na studentów, jak i pracowników (którzy już teraz kierują równocześnie opracowaniem od 5 do 10 projektów badawczych). Dla zindywidualizowania ocen oraz okresowego kontrolowania wiedzy studentów przeprowadza się różne pisemne i ustne sprawdziany. Ostatnio zastosowano formy testów zadaniowych sprawdzających umiejętność budowy i testowania hipotez, formułowania pytań problemowych, doboru wskaźników oraz uzyskiwania informacji w drodze wywiadu. Ten sposób egzekwowania wiadomości sprawdzający zarówno wiedzę, jak i samodzielność myślenia wydaje się nam celowy i możliwy do szerszego zastosowania.

Ilona Przybyłowska

UWAGI NA TEMAT PROGRAMU NAUCZANIA METOD I TECHNIK BADAŃ SPOŁECZNYCH

Jakim fachowcem w swojej dziedzinie będzie absolwent studiów socjologicznych, zależy w poważnym stopniu od opanowania przez danego studenta metod i technik badawczych stosowanych w badaniach nauk społecznych. Bez dobrego opanowania tego przedmiotu nie może on w zasadzie ani podejmować skutecznych wysiłków badawczych, których celem jest poznanie rzeczywistości społecznej, ani nawet krytycznie wykorzystywać osiągnięć badawczych innych ludzi. Trudno też spodziewać się, aby student, który nie opanował należycie wspomnianego przedmiotu, mógł napisać dobrą pracę magisterską z dowolnej dziedziny socjologii. Mówiąc o „dobrej” pracy magisterskiej mamy na myśli taką, która opiera się nie tylko na odpowiednio dobranej literaturze, ale także